

TRẦN-ĐẤT-NGHĨA

TỔNG-LÍ

Giá bán nhứt trình

AN-HA

Trọng năm.....5400

Sáu tháng.....3 00

Giá bán riêng nhứt

trình L'APPEL

Trọng năm.....5400

Sáu tháng.....4 00

Giá bán chung hai bên

Trọng năm.....10400

Sáu tháng.....6 00

AN-HA-BAO

MỖI TUẦN XUẤT BẢN NGÀY THỨ NĂM

ÉDITION EN QUOC-NGU DE L'APPEL

Organe d'Informations Agricoles, Commerciales et Industrielles

NHÀ BÁO Ở TAI BƯỞNG—Boulevard Delanoue—Sân Chô

PHẠM-KY-XUONG

CHỦ-SỐT

Và việc mua bán hay là mua nhứt-trình hay là gửi bài đăng báo xin đề thơ cho M. TRẦN-ĐẤT-NGHĨA

Lúc mua báo xin các ngài chiếu cố, gửi số tiền luôn, bản-quản lý làm thăm cảm.

CÁNH THO' CÓ THỂ LÀM RA ĐƯỢC một hải-thương-khẩu miêng Hậu-Giang

Lúa gạo xứ Nam-kỳ mỗi năm bán ra ước được 50 triệu héc. Trong số lúa gạo này thì phần nhiều ở nơi tỉnh Cần-thơ, Sóc-trăng, Bâ-liêu, Rạch-giá mà ra. Lúa có nhiều đem xuất dương bán đi các nước thì phải chờ đến các nhà-máy Chơ-lơn mới được. Sự chờ-chuyền này sẽ phí từ 0.12 tới 0.30 một tạ, thì mỗi năm lúa lại lỗ có ba triệu về tay khách-trú; vì những gì chờ chờ lúa thì thuộc về của họ, nên nhà nông ta kẻo-nai mắc rồ thì lúa mình phải bán cho ai? Ghe chài mình không có, thì thì nào hết lúa mình đem được đến các nhà máy Langsa ở Chơ-lơn mà bán bao giờ? Dầu nhà nông ta có rồ thế nào cũng phải đi cho khách-trú làm trung-gian trong nghề buôn bán lúa mà đành cái đại-lợi bôi, đi lại trôi nổi dầm sương gió nắng, chờ lâu tại bùn mà cái lợi mình không được hưởng được, thế thì đáng buồn! Cho hay được các phen rồi người mình hằng muốn tìm phương chớ mà giữ trọn lợi nhà; sau rất lại như gió thổi trụ động có lấy là nao-núng...!

Cho dựng tránh khỏi một phần to về cách xử trung thì lợi của khách-trú, thì có một điều làm cho xứ Cần-thơ trở nên một cửa thương-khẩu ở miêng Hậu-giang. Công cuộc này có khi nhà-nước đang trù tâm tính-toán; vì có nghe tin rằng: mới rồi đây Phái-hội Candelier được lệnh nhà nước phải đi độ đường nước nơi sông Hậu-giang coi có thể tàu buôn lớn vào được bến tàu Cần-thơ chăng? Cho được san sảy lập thành tại Cần-thơ một cái hải-thương-khẩu đã cho các tàu buôn ra vào nhờ-chuyên lúa gạo sang bán cho ngoại bang, khỏi phải đem đến Chơ-lơn như bồi nào tới bấy giờ vậy.

Đây là một điều đáng mừng đáng vui cho cả và dân, nhất là các nhà-nông các điền-chủ ta, nếu điều này mà thiết-bành thiết-lập ra được xong. Cả thơ sẽ gọi được là kinh-thạch thứ ba trong xứ Nam-kỳ sau Sài-gòn và Chơ-lơn. Vì rằng những một Cần-thơ là tỉnh có lúa nhiều mà thôi; lại còn ở Hậu-giang này như Rạch-giá, Sóc-trăng, Bâ-liêu, Long-xuyên mỗi năm nông-phu làm ra lúa bán đi các nước ước được 2 phần ba số lúa trong Nam-kỳ. Bởi cái sự thanh-mạn này và việc chờ-chuyền lúa đến các nhà máy Chơ-lơn có lắm điều khó-khăn; nên chỉ nào là việc lập thiết-lộ cũng là việc lập hải-thương-khẩu ở Cần-thơ tưởng thật một điều các nông-gia điền-

chủ bấy lâu có lòng ngưỡng vọng lắm.

Phái-hội Candelier có M. M. Capronnier và Pillsser đi đo đường nước sông Bassac đã hoàn tất đoán rằng là cuộc buôn bán cho các tàu buôn lớn vào ra được bến Cần-thơ mà chờ-chuyền hàng hóa lúa-gạo là khi nước đầy tàu lớn sẽ thêm hạ sâu 7, 8 thước và ra được; còn nếu là nước ròng nước kém bị chỉ dòng sông-lưu cảm theo lòng sông thì tàu nơi theo mà chạy khỏi sợ cồn lở chỉ cá. Các tin tức trên đây mà mau được thiết-nhập công phải nhờ chánh-phủ ra tay phò giúp phái-hội Candelier mới xong. Ngày nào Cánh-thơ có được những nhà-máy xay lúa, có hải-thương-khẩu các tàu buôn lớn đậu tại bến; thì các nông-gia điền-chủ ở miêng Hậu-giang này sẽ được vui cười hơn nữa, trước là bán bớt lúa của mình được gần được tiện, sau là khỏi bị các tay khách-trú làm trung-gian mà thủ lợi, như bấy lâu người mình hằng thốt ô mà chịu, để cho khách-trú mất lợi huy-dộng của lợi nơi thương-trường. Dầu rằng: người mình cũng nhiều lần nóng lòng vì lợi nhà bị người khác chiếm, đã có ra bấy cuộc tranh-thương, người thì buôn bán lúa, kẻ thì lập tiệm bán hàng, tuy vẫn hiện thời cũng còn thấy thấp thỏm nơi kinh-thạch Hậu-giang, Sài-gòn cũng các tỉnh những cửa hàng của người mình; song thế coi có khác nào: như tình cho hóa, an năng thiên vạn khố khố chi sơn đó. Mà nhất là việc buôn-bán lúa là cái quyền lợi to nhất ở xứ này mà khách-trú được đem vào lòng nắm chắc vào tay, thì còn có chi hơn nữa được? Người mình thường bị thiệt hại chốn thương-trường về phần buôn-bán lúa là do cái nguyên-nhơn không ghe chèo, không nhà trổ, không người giúp sức mà nên cái giá lúa được cao hơn họ, đi lại rồi cũng tiếm đến họ, không khác nào kiến trong miêng eben, đầu quẩn-quả lối nào, cơn rối việc công phải cầu nơi tay họ thì bị họ dùng chơi một cái thủ-đoan tâm-thương kia, thế công đó làm sếp (tra) thương các người mình vậy. — Ở trong cái đời cạnh-tranh tru liệt này, ai thấy lợi mà không ham, thấy tiền mà không muốn nhương hơi làm nổi khó-khăn như thế làm cho người Anam mình xem chừng như người thời chí trong trường thương-mại; vậy có những lời bàn dưới đây sẽ đi nhắc người mình nhớ lấy câu phương-ngôn: Thương-phu đứng thời chí, để làm cái biểu hiệu trong trường thương-mại của mình. Xứ Cần-thơ mình được thấy thiết-bành cái hải-thương-khẩu mà nhà-nước và phái-hội Candelier đang trù tính, thì các nông-

Cách đời dài của hai vợ chồng kẻ nghèo

Nhơn một hôm trời thì âm ỷ, tưởng đồ giọt vẫn giọt dài, cái cảnh âu sầu này trông vào càng chột ruột. Ngồi suy nghĩ sự nhớ đến trong khi bước đường gặp 2 vợ chồng tên coolie kia mà thương hại. Số là vợ chồng tên coolie này, chồng thì đập đá mưu, vợ lại làm công, lại không nhà tá túc, chẳng có dựa nương, chỉ làm một cái mui giả nơi quán lữ đường mà phòng khi mưa nắng. Thảo ôi! quần gai áo bà, chẳng cái gì để mặc, mang sao đời nguyệt tuồng gai đẹp góc, mặt nám tay chai, quần không lành lẽ, cơm chẳng đủ uống, vợ làm thuê theo xóm, vừa xong thì về nhà lo nồi cơm trách mắng nhai nhai, rắng phận liễu bỏ mà chẳng chớ trong cơn đói khổ. Ôi! cái nghèo! cái nghèo! vì mi mà vậy bữa thân người thế ấy, vì mi mà lao lực phân kẻ xiết hao. Khá khen thay: cái nghèo mà hai vợ chồng tên coolie này, vợ thì phận vợ, chồng thì phận chồng, phu xướng phụ tùy, phu làm phụ thuộc, vợ không thay lòng đổi dạ, chồng chẳng mới lòng buôn phận, biết đời dài nhau, biết cư xử nhau trong khi túng thiếu, trong lúc nhàn nhàn.

Ôi! kia là ai: vầng vàng chói bệ, chưa giúp chơn giày, quần ba áo bảy, lụa tơ, tơ nhà sai khiến, tiều của dư dưng, lên xe xuống ngựa, ăn uống, phủ phê, đi năm ngườ ngườ, còn e mưa gió là khác, thời cái sướng có chi bằng? lại còn sanh cái lòng chỉ mãi vậy mỗi họ, tưởng chỉ là trên bậc trong dân. Thâm thương cho ông chồng mắng trong vòng danh cương lợi lộc mà ra phận thiệt thời, hai sao tam cửa nát nhà, sớm-guội chiếu hoa, không kể cái nên trình liệt là chi cả! Thật rất gớm rất ghê lòng muốn dạ cầu của kẻ lang đêm trất nết; đời dài nhà chẳng qua nên nhut. Bà. Thời cái nhóm nhai cực kỳ sung sướng kia há chẳng bề cùng cái nghèo hèn an phận này sao? Ôi! ai là người tôi độc phụ nhơn tâm khá suy cũng, nghĩ tới, hầu giúp cho đoàn hậu tấn nữ nhi bất chước lấy nào!

TRỌNG NHƯ.

Phong-Thạnh (Bâ-liêu)

gia điền-chủ ta cùng những nhà có tư-bản ở miêng Hậu-giang cũng nên kêu nhau hòa vốn mà lập nhà-máy xay lúa tại Cần-thơ, lập hãng gom mua lúa các tỉnh liên-cận, ngõ được nhà máy của mình, xay lúa của mình mà gia quyền lợi trong xứ mình, ấy là điều các ông làm dư dưng, thì chẳng nên chần-chờ, để cho người ta làm trước mình, sau rồi thêm thua thiệt, rồi đây xem cuộc làm ăn ở Cần-thơ này trong khoảng 10 năm nữa; tưởng chẳng khác nào như nột chậu thành Chơ-lơn thế nhĩ nơi miêng Hậu-giang này đó.

Phạm-kỳ-Xuong

Tại không chịu làm chớ sao không có công việc?

Xứ Nam-kỳ ta bấy lâu đã có tiếng là một xứ tiền đầy lúa đồng còn dân ở trong Nam-kỳ cũng được sung-sướng cực kỳ, cuộc ở ăn ăn lịch chẳng lo chi là bảo lớn đồng to, lại còn nhờ ơn thầy Đại-pháp bảo hộ lo gìn giữ trộm cướp cho là thứ ở yên hẳn đảo trong nước kiếm chớ sao sanh nhai, mở mang trong xứ mà giữ lấy lợi quyền bấy lâu người mình nhương cho kẻ ngoại bang chiếm lấy.

Hiện thời đồng bang ta đã được đứng vào cái thời-kỳ cạnh tranh này, nên các ông có tâm nhiệt tâm về quyền lợi bấy lâu quốc-dân ta đã bỏ lửng, hiện nay các ông để xuống lên ông thì công kia cuộc nọ mở mang trong nước chẳng biết bao nhiêu, ai có nghề hay nghiệp gì thì phó bày ra, còn ai không biết thì đi làm công cũng có thể mà sanh nhai được vậy.

Người mình ngày nay được như vậy công là mứa làm đó, song xét lại còn một phần người khác đồng, chẳng biết thương lấy nước nhà, mà chẳng tự nghĩ lấy tâm thân gặp cơn nguy hiểm chỉ biết ăn to xài lớn, có nghiệp-nghề mà không chịu làm, cuộc làm ăn coi bỏ thời, chẳng chút gì là sống-sống.

Lại còn một hạng người nhờ của cha mẹ tiền dư thừa ăn xài chẳng kể, mua mua sắm sắm mà khoe tài đua sức cái bề ngoài, cậy thế lực kim tiền đi rồ dỏ người lương thiện phải sa vào chốn hư danh xấu tiếng, ăn xài huy hoác, chẳng có lúc nào mà để ý vào được kinh dinh công-nghiệp trong xứ.

Theo thời cuộc thay mà còn hai hạng người nói trên đây thật cũng khó mà giữ bước theo người, lại còn mang lấy tiếng là một giống người lười biếng tham nhon. Ước chi mỗi người loatin tin mỗi thế, mỗi nghiệp nghề thành thạo một ngày một bước lên chớ chẳng, chẳng bao lâu đây có lẽ nước mình sẽ trở nên một nước giàu mạnh.

Lại khi anh em xa-cách, cùng người quen thuộc gặp gỡ nhau hỏi thăm về việc làm ăn, thì thường nghe than thở không có công việc mà làm; chớ nước ta hiện thời tưởng lại công việc làm chẳng kém chi hơn là các nước.

Tôi chẳng dám khoa tài cao trí cả sánh ông các ông trí-thức luận biện, vì thấy hiện thời còn một phần dân ta mang tật biếng nhai ăn không nghĩ rồ, và những kẻ tiền dư thừa ăn ở không tiêu phá rồi than rằng không công việc làm, hoặc là có tiền mà không kiếm chớ sao sanh nhai. Nếu dân ta còn một phần cứ như như giữ lấy thói tệ đó thì dân trong nước cũng khó mà bước lên con đường tiến-bộ. Công việc làm và chớ sao sanh nhai đã nhận nhau không chịu kiếm lấy làm, lại đem lời than thở rằng không công việc, thì lấy làm nguy hiểm vậy.

Vô-ngạc-An

Tình đời âm lạnh

Tiền sanh ngồi thêm nghĩ bài hát giản nghèo thì lấy làm ngán chớ tình đời thế cuộc. Tạo hóa sanh loài n, nười trên hoàn-vô này đã có trí khôn hơn muôn vật, mà bhai chữ giàu nghèo nên phải phân cách nhau, cũng nghĩa kim bằng thì nó làm lạc lẻo, còn rừng bà con anh em là niềm thù tặc nó làm cho phân lìa tình cốt nhục, nghĩ có ngán thay! Tiểu sanh vì lợi ích chung cho nhơn quần xã-hội, chẳng phải kích bát ai đã tiếng cho đời dị nghị.

Còn người ở đời ai lại không muốn hai chữ giàu sang; nhưng mà kẻ hữu phần người vô phước, nên tiền sanh để lời này xin khuyên bạn thanh niên đường đời chưa từng trải, chẳng nên thấy giàu mà trong, thấy nghèo mà khiêu, nghèo ấy là tại số phần sanh nhai nhà hàng vi, vận thời còn bị cên phải mang chữ nghèo trong một lúc hết cơn bi cực rồi tới hồi thời lại, như người hàng-Tín xưa là người túc trí đa mưu, rõ thông kinh sử, lúc vô thời còn chịu lòn trốn giữa chợ thay! còn như cái đời này là đời cái cụ hoán tảo nhơn tâm đa hóm, trọng phú khinh bần là lẽ thường. Ít người cạn xét. Có mấy ai giàu ba họ, có mấy ai khó ba đời!!!

Đây tiểu-sanh tố bày ra đây một việc cho bạn thanh niên nghĩ lấy. Văn tên L... công tên D... là con nhà hàng vi, kế họ công nhau đã lâu, tâm đầu ý hiệp, voi buôn chung cuộc; khi còn ăn học, thì tài hai trò, tên D. trỗi hơn một bậc, đến khi cử khoa trảng rỗi thì văn tên D. vô phần, nên công thập niên đã lỡ hội, còn tên L. chiếm động bằng vàng ra làm việc, sự làm ăn càng ngày càng phát đạt, lương bổng càng ngày càng tăng, chẳng bao lâu trở nên giàu có. Còn tên D. từ ngày lỡ hội khoa trảng, phần tuổi lớn, nên tách đi làm việc, song kém sức hơn tên L. Từ đó đến sau L. thấy D. nghèo hơn thì tình anh lạc phai chẳng thêm ngó đến, ấy có phải là tại hai chữ giàu nghèo mà nó làm cho tình nghĩa bằng hữu phải xao lãng chăng? Ôi! nghĩ buồn thay! Nghĩ ngán thay!

Verteaux ĐỨC

Elève en congé

94—Rue Pellerin (Sài-gòn)

Hoàn hải tân văn

MÂY-BAY CHẠY BING VÔ-TUYẾN-ĐIỆN

Nơi đây tại một hạt ở nước Đại-Pháp có một cái máy-bay, hai người ngồi mà không có người cầm máy. Vậy mà máy tự nhiên bay lên không-trung, bay cao tới 500 thước và lướt qua phía nào cũng rất là dễ dàng. Người đi xem ai cũng lấy làm ngạc-nhiên.

Lúc máy-bay hạ xuống đất thì công là mau lẹ, hai người hành khách giờ tay lên để tỏ rằng là không có động gì đến các bộ máy.

Máy-bay chạy bằng vô-tuyến-điện này ở bên Đại-Pháp đã có thí nghiệm nhiều lần thì lần nào cũng rất là công-nhiên.

(Còn nữa)

